

ĐÀI CAO, LŨNG THẬP

THÔNG NGÀN

Đứng trên đỉnh núi Lang Biang mà ngắm Đà Lạt thì thật tuyệt! Theo cảm giác đầu tiên của rớt nhũn người thì đây là một thành phố đang treo mình giữa một thung lũng nhưng, bên sau những ngôi biệt thự lộng lẫy là những cánh rừng thông ngút ngàn trải thảm, uốn lượn theo các triền núi mờ xa tới tận chân trời. Đài thông xanh hay thung lũng tình là nơi những cặp tình nhân ngồi kề nhau dựa lưng vào gốc thông xanh để thưởng thức tình yêu.

P. MUNIER viết trong tạp chí Đông Dương (Indochine), số 28, năm 1941, chuyên đề về Đà Lạt:

“Đà Lạt cũng là xứ sở của thông. Thông là kẻ đi đầu khi đi đầu trong rừng thông, hít thở mùi hương thông mát và trong lành! Không có bụi cây, không có dây leo, không có nhà tranh: một thảm cỏ lý tưởng với những cánh hoa màu vàng, xanh, tím, hoa cà... Qua rừng thông, du khách có thể nhìn thấy chân trời - chân trời xanh của rừng xa. Đà Lạt không phải là một thành phố, Đà Lạt là một bãi cỏ rộng sáng trên đó cây thông là loài cây khổng lồ để đi tìm bóng những cánh hoa màu đỏ như son - những mái nhà.”

Giáo sư HOÀNG XUÂN HẪN vào năm 1946 khi tham gia trong một phái đoàn đi đầu hội nghị với thực dân Pháp đi ra tìm Đà Lạt đã viết lời như sau:

“Mà cảnh đô thị Đà Lạt thì đẹp thật, đẹp với những ngôi nhà quen với cảnh rừng bóng mát, thì cảnh thành phố bày ra trước mắt, khi ngồi trong phòng cao khách sạn trông ra, thật vừa xinh, vừa êm, vừa bình tĩnh. Trông gần thì thấy bên dưới có, nhà cửa nép trong những lùm cây; trông xa thì những dãy núi cao thấp kéo vòng quanh, thiên nhiên màu sắc rất xen lẫn thông xanh thắm. Lại đi đâu đó quanh hồ rồi ngoặt ghé trên lên dưới các chung quanh. Tôi làm lúc ngồi lâu, thu hình ảnh những non vào vào mắt.”

Trong một đơn khác ông viết bài thơ bày tỏ nỗi lòng của mình về tình yêu quê hương vào hội đó:

*“Núi Đà Lạt xa quanh mình uốn éo
Lung lay lay đi, ai khéo vẽ rừng thông
Mặt hồ xanh, mây bạc bóng gợn lung lay
Trên cỏ lác, lại những đàng uốn khúc
Ngắm cảnh tay người, thêm thêm thêm
Gắm mình vì cảnh đẹp nên đeo đai!”...*

Đà Lạt là thành phố rừng thông. Thông suốt bốn mùa hát vang lên khúc tình ca gửi vào năm tháng. Vầng bóng cây thông Đà Lạt sẽ như một chiếc thảm thảm linh hồn. Hình ảnh những núi cao Lapbe Bắc (Lapbe Nord) và cảnh Đà Lạt đã được nhà thơ NHẬT TUẤN nhắc tới trong bài “Đêm cuối cùng Đà Lạt”: “Tiếng hát ngày xưa. Bài hát ngày xưa... Đã kể lại một chuyện tình dang dở”:

*...“Rồi khi niềm vui đến trong trí nhớ
Đêm cuối cùng hai đứa đi cine*

Nhớ ng con đường Đà Lạt lúc vào khuya
Hoa hồng rí rí vàng đôi mái tóc
Gió buốt thổi "Lap Be Nord" xa vắng
Anh vùi vàng cũi áo... khoác cho em
Từng ng thềm dài chen từng ng bước đi êm
Mình yên lòng dịu nhau cho đến sáng.

Và anh nhớ em hát bài Hoài Cảm
Giọng ngân buồn, môi gợn... cười nhân ái
Đêm hôm qua trong tình cớ ái đông ngợm
Lời hát cũ làm anh xao xuyến mãi.

Ôi ngày xưa sao giờ không trở lại?
Đã em là riêng của mình anh
Đã anh nghe hoài giọng hát thanh thanh
Nhớ ng câu chuyện chúng mình không kết thúc

Vì hai đứa... vì... ai bắt đầu?
Nên giờ này anh phải sống xa em
Rời tình cũ nghe giọng hát quen quen
Bài Hoài Cảm, đêm cuối cùng Đà Lạt!"

□□□□ Tờ chôn cao thành phố Đà Lạt nhà c sĩ VŨ Đ C NGHIÊM cũng cảm hng vi t m t b n
nh c có tên là "Trên đài cao", hình ảnh đôi tình nhân lãng mạn bên nhau trong khung cảnh núi
đài Đà Lạt đ rí rí đ a đ n chia ly và nhưng nh :

"Khi em thút tha trên đài cao. Long lanh mắt huy n ng ánh sao. Hàng mi cong chớp nh
nh cánh hoa anh đào rung làn gió xuân rì rào. Run run nét môi tr th.
□□□□ Mong manh dáng m m l u . Hàng mi cong th n th nh cánh bướm ngu ng phân vân
ng i từng ng đ ng h .
□□□□ Trĩ cao xanh nh m . Tình xuân êm nh .
□□□□ Làn mây trắng bay ng . Gió h n hòa nh nhàng.
□□□□ Ng vàng đ p d u dàng. Bên ngàn suối reo cung đàn.
□□□□ Nhớ ng phút vui xưa còn đâu. R ng r ng m t ng n l i nh nhau. G i v em từng
lòng ta ch t ng t u phi n trên đài cao gió thổi n miên."

Đài Lạt từng được mệnh danh là “thành phố ngàn thông” vì nơi đây được bao quanh bởi những đồi núi che phủ rừng thông xanh bạt ngàn tươi mát quanh năm suốt tháng. Thông Đài Lạt hiện hữu là loại thông ba lá và phần lớn là do mọc tự nhiên. Cây thông ba lá của Đài Lạt xuất xứ từ đâu? Cho đến nay vẫn chưa ai trả lời được câu hỏi này. Chắc biết rằng Đài Lạt là quê hương của thông. Ngoài giá trị kinh tế, thông còn làm cho Đài Lạt trở nên tươi mát, không khí thêm trong lành, quang cảnh thêm thơ mộng. Những cây thông mà người khác chỉ nhìn thấy mỗi năm một lần trong những nhà hàng sang trọng vào dịp Noel, với những cành lá được kết dây kim tuyến treo đèn nhấp nháy huyền ảo, thì ở Đài Lạt có cả một rừng thông bạt ngàn như vô tận, quanh năm, suốt tháng.

Rừng thông che phủ rừng của Đài Lạt cùng với gió núi, hương rừng, những hoa và đá cũng là nơi để gửi niềm nhung nhớ trong cảnh đẹp chia lìa, như lời thơ trong bài “Đường hoa” của TÂM MINH:

*“Ngàn thông cùng tu khúc hoan ca
Vui đón người em chốn xa
Gió núi mơn man vẫn gót ngựa
Hương rừng ngan ngát khắp chân gà
Đường hoa xao động câu tình tu
Đá cội ngân vang đi tu thi t tha
Tuổi bui em xuôi vẫn phố cũ
Đá mòn tâm sự lòng kẻ hoa.”*

Núi đồi trùng điệp, rừng cây xanh mơn mơn là những khung cảnh hữu tình, rừng Ái Ân, hồ Than Thớt, thung lũng Tình Yêu... là những nơi hò hẹn của những kẻ yêu nhau. Như với rừng thông Đài Lạt với cái tên cũ thủa xưa xưa là Bois d'Amour, nhà thơ HÀ BỘI NH TRUNG viết bài “Rừng Ái Ân”:

*“Rừng Ái Ân nào che giấu ái ân?
Hồ Than Thớt khóc đã bao lần!
Che giấu ai tim con nười cho tình điệp,
Đến một ngày đi tim con một thân.”*

Vẫn bóng cây nhân thế đời đó,

Dáng nào thay đổi c dáng em yêu?
Mặt nào ru mĩng, môi nào nh
Buổi h n g n nhau lúc x ch u?

Ngày nay em trở i tìm ta,
Đi h a chẳng còn tóc đ m hoa!
Tình cũ th gây dù i d
V n còn mang n ng chuy n ngày qua...
Ta g i tên em g a đ t tr i,
Ch còn nghe tĩng vĩng vang thổi,
Ch nghe tĩng su i hòa trong gió
Nh t nĩng, ch u buông, vĩng m t ng i!

Ôi! Nhĩng ngày qua, sao v n nh ?
Nh ai? Ai nh đã bao i n?
Nh ai nh nh h Than Th
Và nh cây rĩng nĩng ái ân!”

Sáng s m, n u ta không ngĩ tr i l nh, trèo lên đ nh đ i, đón ánh m t tr i v a nhô kh i đ nh núi. Trong s m ng m , lá thông xanh r n đ c ph nh ng ch m s m ng li ti long lanh nĩng s m. Ta s không bi t mình s m ng th c hay m . T t c đ u ch p ch n n hi n trong l p s m ng m h đ c chi u sáng bĩng nh ng tia nĩng v a mong manh nh ng cũng th t r c r . Không gian tĩnh khi t và th m lĩng hĩng thông... Đ l t nh th p h n, tr i cao nh g n l i và ta nh m t loài sâu nh bé. Đ a c i thông già ta lĩng nghe lá cành đùa s m ng gió, vang vĩng mãi tình ca b t t n.

Hãy nghe l i t c nh c a TR N CAO LĨNH:

“...hĩng thông theo gió bay r i xuĩng đâu là n y m m xanh t t đ n đó. Ch th mà đã tĩng th y t khe hĩng kh c n cũng n y lên đ c m t m m thông non xoè lá v n lên tr i bé bĩng và ngĩng ngác. Đ l t đâu cũng th y thông và thông v i nhĩng thân cao thĩng, v n t già đ n, nõn hoe vàng, lá xanh bĩng. Th nh thoĩng g p nhĩng lão thông c n c i v n u n nhĩng th ngoĩn m c hĩng nhĩng trong tranh th y m c c a Trung Hoa c x a.

Có n i thông đĩng ch v m t mình reo gió. Có n i đĩng đ o h p nhau l i thành rĩng. G p h n c đĩng m t lĩng nh gĩng, thông l p t c xúm xít bao quanh, v n mãi lên cao - chĩng là đĩng soi mình vào bóng nĩng c. n nhĩng ch nh v y ch c n m t làn gió hiu hiu là ta đã nghe

tiếng rì rào, như một câu chuyện thì thầm bên hồ than thối.

Trên lưng đồi cong, thông cũng òa tấu hời, xấp hàng thông thập. Múi lợn một trái soi trái sáng, ngón thông bắt ánh dọi ngói loé ngói lên, làm cho tiếng lưng đồi xa, gợn, trùng điệp đứu như vượn chập bập, nhìn vào ta thấy như nỉ y thối ng trĩc như ng “cây sinh như t” vĩnh cửu. Kéo cũng không ngoa, hàng năm biết bao nhiêu gốc thông đã lia rớt xuống xuôi gây không khí ấm cúng cho biết bao nhiêu gia đình đang hồ hởi lòng hân hoan với một Ngày Sinh Nhật.

Chúng ta cũng hãy theo chân QUÁCH TÂN và HÀN MẠC TÂN. Cuộc du ngoạn đẫm QUÁCH TÂN hào hứng kể lại:

“Khi đoàn ngựa lên đồi thì một trái đã lên cao, sương mù đã tan hết. Trái ngựa màu xanh, đất tràn màu xanh. Như không phải một màu thanh thiên, một màu lục thổ, mà cả hàng nghìn sắc xanh, từ xanh nhạt lá non đến xanh đen mướt đẫm, và luôn luôn thay đổi theo thời gian và không gian. Về màu xanh, tiếng không đâu giàu hơn Đà Lạt.

Đoàn ngựa đi ngược kiêu như. Tôi vui thích lạ ra nét mặt. Thấy như ngựa nếm trái xanh tròn tròn a mướt mướt xanh non, Tôi bảo:

- Thấy gì ngon in như ngựa bực ngựa cả các cô gái mới đi thì. Trông rõ ngon mặt.

Một ông bạn tiếp:

- Tôi đi thấy gì ngon như ngựa vờ dĩa xanh chổi đôi và úp súp, làm cho tôi như các cô gái Tam Quan!

Một ông bạn khác nhận mặt:

- Còn tôi thì mới nhìn chúng, trí nghĩ ngay đến như nếm như củi cùng cả tôi. Tôi tiếp như: “Khi mình nếm đồ đó, tình cảm như nhậy, muợn trái vờ dĩa ngon gian cho vui thì làm sao cả a quỳ cho tôi.”

Cả đoàn đứu cả. Một ông bạn mắng:

- Mũi còn thò lò mà lo nghĩ đến nếm xấp ngựa mướt.

- Lo nghĩ đến thì vờ a, kẻo khi chổi nghĩ không kíp.

Tôi vờ a cả cả vờ a hỏi tôi:

- Còn anh thì thấy gì ngon thế gì?

- Như ngựa nếm a cam úp trên đĩa. Nguyên lúc còn như, có một lợn tôi đau nếm, miến ngựa nên thêm cam. Như ngựa làng Trống ngựa Đôn tôi không nhà nào có cam, nên đành như thêm chổi không dám nghĩ cùng mặt. Như ngựa bà thân tôi đoán biết, cho ngựa lên nhà bác tôi làng Thuần Nghĩa, cách Trống ngựa Đôn như chổi 5 cây s, xin đem vờ cho tôi một quỳ vờ chín tôi, phở ngựa phở c mùi hồ ngựa. Tôi mắng quá s, vờ ôm riết quỳ cam vào lòng. Bà thân tôi âu yếm vuốt mái tóc tôi và nói: “Đó má gọt cho con ăn”. Nếm a muợn ăn, nếm a ti c quỳ cam đứp, tôi trao cam cho bà thân tôi vờ vờ ngựa ngựa. Bà hiểu ý, mếm m cả cả, xấp quỳ cam làm hai, một nếm a gọt cho tôi ăn, một nếm a úp trên chổi đĩa con đứ bên giổ ngựa tôi, tôi sung sướng a lạ... Như ngựa quỳ đứi kia luôn luôn gỏi hình như như tôi vờ nếm a quỳ cam úp trên đĩa.”

Tôi đi núi trên lưng cao vờ thông xanh ngút ngàn xin múi du khách thập xuống lũng thập. Như ngựa thung lũng cả Đà Lạt cũng thông xanh nếm cả bập, phong cảnh cũng rớt hồ u tình.

Nghe kể rằng nhà văn sĩ PHẠM MỸ NH CƯỜNG vì có một căn nhà sơn màu hồng và những dế mèn tung lũng thổi Đà Lạt nên mới đặt đó có cảm hứng mà sáng tác ra bản nhạc “Thung lũng Hồng”:

“Gió thổi lên thung lũng hồng, mây trôi bồng bồng. Hết nắng lung linh tím dế, mộng mênh thu vàng. Còn đó em yêu dế hồng, long lanh lụa buôn. Còn đó sông ngòi vây kín đũa, cho tình ngọt ngào.”

□□□□ Tình xa trên thung lũng hồng. Tình nhớ trên thung lũng hồng. Ngàn sau rồi sẽ khóc thẹn. Tình yêu vẫn theo lối gió.

□□□□ Tình xa trên thung lũng hồng. Tình nhớ trên thung lũng hồng. Ngàn sau tình cũng là rồi. Tình yêu vẫn cánh mà đi.

□□□□ Còn nhớ trên thung lũng này, ru em tình mơ màng. Gió thổi cho mây trôi vắng, cho trôi câu thơ. Tìm mãi trên thung lũng hồng, hồng yêu ngọt ngào. Ngồi nhìn cho ta suốt đời, một mình là loi.”

PHẠM MỸ NH CƯỜNG tâm sự với nhà báo TRẦN NG K:

“Mọi nhạc phẩm là một bức tranh. Thí dụ như bài “Thung lũng Hồng” thì thung lũng của Đà Lạt, buổi sáng mặt trời lên đẹp lắm, sông ngòi và ánh nắng hồng chi chít. Rồi thì Thung Lũng Hồng đó tôi nghĩ thì Đà Lạt có thung lũng gọi là Thung Lũng Tình Yêu... Thế nhưng những nhà văn sĩ nói về tình cảm dành cho một tình cảnh hồng thì làm một bài thôi. Một bài có dính líu đến một tình đó. Còn đa số những sĩ khi nào cũng có cái tình tình phong phú. Nhiều người cô đơn những người viết về tình yêu rất hay...”

THUNG LŨNG TÌNH YÊU (Valée d'Amour) cách trung tâm thành phố thành 5 cây số về phía Bắc, chìm sâu bên sông Đà và những rừng thông quanh năm xanh biếc, một nơi lý tưởng cho những đôi trai gái bày tỏ tình yêu những khi cũng là nơi cho con người tìm thấy thanh thản, quên quên vì tình dang dở.

Nhà thơ CAM LĨNH từng ghé qua đây và viết bài thơ “Thăm chú thung lũng Tình Yêu”. Còn lúc này thì du dương tình ái:

“Thung lũng Tình Yêu khách dế đi

Góc cây ngói mát mắt đắm chiều
Vài con thuyến nhò trôi trong nòng
Mây bác nhà nông thoàng dờ dề
Trời cũng già chằng, mây trôi xoá
Hàng đang mòng nhò, nòng c trong veo
Tòng đôi nam nòng cùng vai sánh
Thòm thòm trao lòng gỏi ch yêu.”

Là HNG trong tác phẩm “Thung lũng Tình Yêu” cũng kể lại một chuyện tình. Thoạt tiên rất lãng mạn:

“Nhòng gỏi nh chàng mang giá vé, dọt tôi xuống Thung Lũng Tình Yêu say mê ghi lại dáng tôi trên lá bích. Tôi nhìn con suối nhò reo vui, tôi nghe chim hót trong rừng thông vi vu. Tóc chàng bay dọt về mặt phía, đôi mắt tình tứ cười chào nhòng. Ròng im ngái ngỏi trong gió heo miên man”...

Đôi đôi lại buồn thì xót xa cho đến cuối cùng cả tập truyện:

“Tôi nhớ cơn bão dờ dề ba tập chẵn hòng. Hai hàm răng còng xiết lờy nhau. Mắt tôi mờ mờ nhìn lên trên nhà tròng xóa, chú thòch sùng chòc lờc i tòng thòng tôi đang nuoi tòng ngỏi tình đòng tiên cả mình đòng quòng quay đầu đòng.

Đêm Đà Lộ t hút sâu vỏi nhòng âm thanh vi vu cả rừng thông dờ dề xa kia. Hai con chó cả cha Viên tròng ng nuôi đòng canh gỏi nhò sinh viên nòng trú rú lên tòng hòng. Tôi tròng n ngỏi, tôi tròng mình, gỏi ng cả Bích Lan im lìm. Tôi lẫn về bên trái, bòng tòng ng cầm nín mòng mai tôi, đòng con gái bòng tình phòng nòng còng nhòng i nghiòng n rằng mắt mình. Tôi lờ t gỏi, lờy tòng báo ngày, lem nhem mòng c in đen vòng ng bòng trên drap tròng. Trang cuòng cùng cả tòng báo trên đôi tay run. Tôi căng mắt mà nhìn, tôi chòng máu tim mà ngỏ, tôi nghòng t thòng mà coi tin ngỏi i ta mòng Phòng ng còng i vòng. Gió rít tòng hòng trên nhòng ngòng n tròng bách đòng ngoài kia. Tôi muòng gào lên nhòng gió đêm ma quái gào thét trên đòng nhòng đòng nghĩa trang hiu lờnh.

Tôi òa nòng còng mắt. Tôi tòng c Phòng ng vô cùng. Tôi hòng mòng Phòng ng đã còng p Phòng ng cả tôi, đem dâng cho chàng mòng t ngỏi i đàn bà ghép tên chung đôi vỏi i Phòng ng trong khung báo tin vui.

Tôi đòng hai tay gỏi a đôi chân dài. Mỏi tôi lờnh, ngòng c tôi lờnh, chân tôi lờnh. Phòng ng bòng tôi mòng t mình gỏi a đêm Đà Lộ t lờnh còng t da. Nghĩ đòng c nhòng đêm nay Phòng ng quòng n lờy vòng, tim tôi thòng t lời, máu ò lên đòng u tôi choáng váng, ruòng t co lời nên bòng ng tôi quòng n quòng i! Còn thân xác này Phòng ng phòng i tay đòng ng lên, chàng đá tôi lăn lóc nhòng trái banh tennis cũ đen, lăn vào góc nhà buòng n thiu, buòng n chòng y, tòng a cô gái già se sòng t nhìn thiên hòng rú rít lờa đôi.

Ngỏi i nòng m trong vòng ôm cuòng ng bòng o cả đêm tân hôn này đáng lờ là tôi. Tôi yêu Phòng ng

bên năm nay rồi. Kể niềm mơ ước rêu phong như tòa lâu đài chìm lìm thẫm ng dĩ vãng...”

“Tôi xiêu đi mà đi, tôi lâng lâng từng bước. Núi chập chùng ơi, núi Lang Biang mù sương ngời. Anh vẽ trên đỉnh núi, anh vẽ trên mây xanh. Núi còn ghi lại anh trên vách đá. Thông còn xanh vì lòng yêu anh chan chắp yêu thẫm ng. Con suối như vẽ n reo vang tình khúc mùa hè, để mang anh về, để ghi anh mãi hoài nơi đây, cho em.”

(Trích: “ĐÀI LẠT NGÀY THÁNG CŨ”

Số n ghi : LS. Ngô Tng Giao)

